

Politolog, profesor Oskar Krejčí: Putin vše plní. Ceny? Děkujte EU!

- CZ24 News | 5. listopadu 2021

EU/RUSKO: „Znovu opakuji, že neexistují žádné informace o tom, že by Rusko své závazky neplnilo – což platí i o dodávkách do Polska.“ Politolog profesor Oskar Krejčí analyzuje příčiny energetické krize a vztahy mezi Západem a Ruskem. EU podle něj odmítla dlouhodobé kontrakty s Ruskem a raději kupuje plyn na burze. Americký plyn zklamal. Evropa likviduje své staré zdroje energie a nové nestaví. A Čína? Krejčí přináší informace, které jinde v ČR nezní.

Svět se řítí do čím dál hlubší energetické krize. Kde je, pane profesore, podle vás pravda? Proč zdrazil plyn?

Nechce se mi věřit, že se svět řítí do krize ve smyslu souvislého narůstání nedostatku a cen energií. Důvody, proč plyn a energie obecně zdražují, byly poměrně dobře popsány – a většina byla způsobena chybným rozhodnutím či odhadem konkrétních lidí. Zatím se nic fatálního, co by nešlo napravit, nestalo. Pokud jde o Evropu, v souvislosti s plynem to především bylo malé předzásobení Unie přes léto a přechod od dlouhodobých smluv k prodeji na burze – obě iniciováno z Bruselu. A v neposlední řadě je nutné připomenout růst ceny emisních povolenek. Zároveň nedomyšlená opatření k odstranění emisí vedla k nabourání energetického mixu, k nezdravé závislosti na klimatických výkyvech. Dochází k ohrožení dodávek energií tím, že se bourají dostupné zdroje bez zajištění odpovídajících zdrojů nových.

Pokud jde o Čínu, tam letos produkce elektrické energie stoupla – ovšem spotřeba vzhledem k ekonomickému růstu narostla o víc; teď svůj chybný odhad musí Peking napravit. Připomínám, že meziročně za první tři čtvrtletí letošního roku vzrostl zahraniční obchod Číny o fascinujících 22,7 %.

Prezident Vladimir Putin prý klade důraz na dlouhodobé kontrakty. Je to tak? Může v tom být problém?

Kreml několikrát upozorňoval na nevhodnost učinit ceny plynu závislé na výkyvech trhu. Dlouhodobé kontrakty vnášejí do energetiky předvídatelnost, přinášejí určitou možnost řízení a plánování. Dlužno dodat, že dlouhodobé kontrakty znemožňují či alespoň notně ztěžují politickou manipulaci, tedy geopolitické zneužívání závislosti Evropské unie na dodávkách ropy a plynu z Ruska, kterým někteří politici a novináři straší. Pokud je mi známo, při současné energetické krizi Rusko všechny své závazky splnilo. Nezaznamenal jsem jedinou stížnost na téma, že závazky splněny nejsou.

Samozřejmě že ve hře je schválení provozu plynovodu Nord Stream 2, ale dodávky po této linii podle mého názoru neznamenají žádnou změnu politiky Moskvy. Pouze dochází k diverzifikaci tras. A zdá se, že zvýšení počtu odlišných linií dodávek plynu je pro stabilitu energetického evropského trhu velmi důležité. V souvislosti s energetickou krizí je ale vhodné připomenout, že se nenaplnila očekávání vkládaná do dodávek zkapalněného plynu z USA. Tamní přebytky produkce směřují do těch oblastí, které jsou spojeny s nižšími náklady na dopravu a případně i s vyššími cenami – tedy především do Asie. To ale nemá nic společného s politikou, to je ryzí byznys.

Politika Polska vůči Rusku je dlouhodobě zřejmá. Teď je příležitost. Myslíte si, že Putin nějak vytrestá Polsko, pokud jde o plyn?

Znovu opakuji, že neexistují žádné informace o tom, že by Rusko své závazky neplnilo – což platí i o

dodávkách do Polska. Jistě, do hry se dostává tradiční propagandistické klišé na téma: „My chceme levnější plyn a možnost víc přepravovat, což nám zajistí větší tranzitní poplatky; když naše požadavky nesplníte, budeme na vás v Bruselu žalovat, že plyn používáte jako politickou zbraň.“ Tuhle politiku praktikovaly Ukrajina i Polsko, v některých případech i Bělorusko a v poslední době také Moldavsko. I proto je diverzifikace tras pro střední a západní Evropu tak důležitá.

Lze říci, kdo ze států bude mít, co se týká dodávek plynu od Rusů, lepší vyjednávací pozici a kdo horší?

Na první pohled se zdá, že ten, kdo se dostává do výhodnější pozice, je Rusko. Jak ale upozornil Vladimir Putin, drahý plyn znamená například zdražení umělých hnojiv – což je pro Rusko krajně nevýhodné.

V Glasgow se sešli zástupci bezmála dvou set zemí na konferenci OSN o změně klimatu. Jde o „zlomový okamžik pro lidstvo“? Vidíte v summitu péči o životní prostředí, nebo „řízené zchudnutí obyvatel“?

Každý okamžik je zlomový. Britský premiér, jak už to politici často dělávají, se jen veze na vlně pozornosti. Konference nemá možnost rozhodovat, tato pravomoc zůstává na státech. Umožňuje ale změnu postoje – což dvakrát předvedl Bílý dům svým odstoupením od klimatických dohod. Bude budoucí prezident USA ochoten plnit ekologické závazky i programy toho současného? Kdo ví...

Obecně platí, že k nepříznivým klimatickým změnám dochází a dochází také ke znečišťování životního prostředí. I když se můžeme přít, jaký je podíl člověka na klimatických změnách, snaha omezit znečišťování životního prostředí je nejen vhodná, ale mimořádně důležitá. Ovšem zelená aktivita musí být promyšlená, nesmí se jednat o záludný útok na země a sociální skupiny, které se snaží dosáhnout spotřební úrovně západních středních vrstev. Nepromyšlená politika, kterou předvádí bruselská byrokracie a slibují některé země – po útěku od jádra a uhlí má podle Strany zelených odejít Německo i od plynu? – otřese ekonomikou i sociální stabilitou. Navíc takováto hurá politika diskredituje potřebné ekologické aktivity. Zelená politika by měla být radikální, ale promyšlená. Je například nesmyslné volat po omezení emisí skleníkových plynů, a zároveň rozdmýčkat závody ve zbrojení. Nezapomínejme, že firma, která nejvíce ve světě znečišťuje životní prostředí, se jmenuje Pentagon.

Prezidenti Číny a Ruska nepřijeli. Verbálně se ale k určitým klimatickým závazkům hlásí. Jak to s nimi je?

Nejen verbálně, ale i praktickými činy. Pokud vím, Rusko své závazky i v této sféře plní. Čína je obrovskou ekologickou laboratoří a zemí realizace řady avantgardních programů zkvalitňování životního prostředí. Vysazování stromů je v Číně větší než ztráty, které způsobuje kácení deštných pralesů v Jižní Americe. Projekt očisty ekosystému řeky Jang-c'-ťiang může sloužit jako vzor pro celý svět. Obdobně je tomu v dlouhodobém čínském boji proti rozšiřování pouští, který by mohl pomoci i v jiných zemích. Čínské výdaje na ekologizaci výroby jsou největší na světě, přičemž energetická náročnost na díl hrubého národního produktu výrazně klesá – jak ukazuje i Bílá kniha Reakce na změnu klimatu: čínské politiky a akce, kterou v říjnu vydala vláda v Pekingu.

Nevím, proč prezidenti Číny a Ruska na konferenci do Glasgow nepřijeli. Je možné, že se nechtěli podílet na humbuku, který kolem této akce rozpoutal Londýn. Přítomné delegace Ruska a Číny se ale jistě budou podílet na zpracování závěrečných dokumentů. K tomu přítomnost prezidentů není nutná.

Co myslím humbukem? Podívejte se třeba v obecnější rovině na postavení Číny. Ta je továrnou světa,

a je tudíž přirozené, že produkuje nejvíc skleníkových plynů. Čína je obrovskou zemí, při srovnávání s Českem, ale i s Evropskou unií je nutná velká opatrnost. Připomínám, že podle údajů Světové banky je produkce skleníkových plynů na jednoho obyvatele v USA téměř třikrát větší než v Číně; více než dvojnásobná je i produkce CO₂ na hlavu v Kanadě, v Austrálii nebo na Novém Zélandu než v Číně. Je dobré věci vidět v kontextu. Samozřejmě Čína jako továrna světa má i největší úkoly, pokud jde o ochranu životního prostředí. Demagogie a nátlak ovšem vzduch a vodu nevyčistí.

Jak se mění vztah Ruska a Západu? Čeho bychom si měli všímat?

Na pozadí velkých diskusí o zeleném údělu probíhá celá řada neméně významných politických změn. Zdá se, že se militarizace zahraniční politiky USA s novým prezidentem nezastavila. Washington nepřesouvá pouze pozornost do Tichého oceánu. Spojené státy posilují svoji vojenskou přítomnost v indo-pacifické oblasti, ale také povzbuzují Japonsko ve vývoji raket delšího doletu, Jižní Koreu v pokusech s raketami odpalovanými z ponorek či Austrálii ve výzbroji jadernými ponorkami. A ve výčtu obdobných aktivit USA by bylo možné dál pokračovat. Zároveň ale vidíme, že ve Spojených státech narůstá vědomí, že stejná vojenská „pozornost“ Evropě jako doposud a současně zvýšená „pozornost“ Číně jsou pro vojenskoprůmyslový komplex a armádu USA příliš velké sousto. Zdá se, že vstupujeme do období deamerikanizace Evropy. V každém případě množství odborných statí na toto téma v USA narůstá.

Pro Evropu je nesmírně důležité, aby odchod hegemonu neznamenal nárůst chaosu a válek v tomto regionu. S ohledem na současnou úroveň západních politických elit je třeba neustále připomínat, že dvojí sjednocení západní a střední Evropy proti Rusku – pod Napoleonem a pod Hitlerem – vedlo k obrovským tragédiím. A k vítězství Ruska. Stabilní Evropa bez USA je přesně opakem toho, co navrhoval Zbigniew Brzezinski: ten jako strategii Washingtonu doporučoval zabránit sjednocení Eurasie. Má-li mít Evropa samostatnou politickou budoucnost bez válek, musí vzniknout dělná osa Paříž-Berlín-Moskva. S tímto vědomím by politici měli přistupovat ke všem dílčím otázkám, tedy i k energetice obecně a dodávkám plynu a ropy zvlášť. Fungující geopolitická osa, nikoliv vágní představy byrokratů o evropských hodnotách, by měla zajistit mír a prosperitu. Bez ohledu na to, jestli – nebo v jaké podobě – Evropská unie přežije.

Autor: Oskar Krejčí

Zdroj: noveslovo